

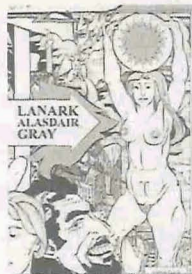
IL·LUSTRACIÓ DE LES FÀBRQUES SINGER DE GLASGOW, FAMOSES PER LES SEVES MÀQUINES DE COSIR. GETTY

Construir ciutats amb la ment

MARINA
ESPASA

No podem sinó felicitar la iniciativa d'algunes microeditorials que, afanyoses i menestrals com hòbbits, tradueixen al català per primera vegada llibres importants, i aquest *Lanark*, sens dubte, és un llibre important. Es va publicar al Regne Unit l'any 1981, després que l'autor, l'escocès Alasdair Gray, hi hagués esmerçat trenta anys de la seva vida i després que el manuscrit, d'unes 700 pàgines, hagués vagat com una ànima en pena d'editorial en editorial fins que va trobar un editor prou valent

(o prou inconscient) per publicar-lo. Va fer bingo. El llibre va meravellar els lectors i va ser aclamat com un clàssic de la literatura fantàstica al cap de poc temps. La rocambolesca i al·lucinada història d'un antiheroi desdoblada (*Lanark* i Duncan Thaw) i la Glasgow fabulosa, bruta i industrial per on es mou van impactar sobretot l'imaginari dels escocesos, poc acostumats a ser protagonistes d'una obra d'art: "Pensa en Florència, París, Londres, Nova York. Ningú que els visiti per primera vegada n'és un estranger del tot, perquè ja els ha visitat en quadres, novel·les, llibres d'història i pel·lícules. Però si una ciutat no ha

LANARK
ALASDAIR GRAY
MARBOT
TRADUCCIÓ DE
RAMON VILÀ I VERNIS
744 PÀG. / 25,85 €

estat utilitzada per un artista, ni tan sols els seus habitants hi viuen de manera imaginativa", s'hi pot llegir. O la demostració que el patrimoni literari o artístic dels llocs és un bé intangible que no (només) afavoreix el turisme, sinó a tothom.

Gray, en una entrevista que va inclosa al final d'aquesta edició i que no es poden perdre de cap manera, explica que el to i l'atmosfera amb què arrenca el volum li van venir directament de Kafka. Havia llegit *El castell*, *El procés* i *Amèrica*, i es nota. Agafin l'arribada de K. al poble de sota el castell, afegixin-hi una mica de deformació grotesca tipus els quadres de George Grosz o les ta-

vernes de *Berlin Alexanderplatz* -d'Alfred Döblin- i ja ho tindran: només faltaria que hi afegixin unes unces d'humor britànic (Carroll, Swift) i el paisatge industrial del Glasgow dels anys 50, on va créixer Gray. Farem dos avisos, un per a posseïdors de ments quadrículades, perquè aquest llibre potser no és per a ells. El llibre comença pel *Llibre tercer*, i després vénen el *Primer* i el *Segon*, que són una mena de *bildungsroman* del jove artista incomprès, i després empalma amb el *Quart*, on a la gent li creixen boques pel cos i les carreteres puguen i baixen alhora; on s'és vist? El pròleg va al mig, i l'epíleg, magistral, apareix uns quants capítols abans del final, perquè "l'autor tenia por que el lector s'avorriés" (i això és literal). El segon avís és per als amants del postmodernisme que potser han llegit Foster Wallace i Vila-Matas però no Gray, i que seran feliços amb la llista d'obres "plagiades", segons la curiosa classificació de l'escocès: plagis globals, plagis incrustats i plagis difusos. Per sucari-hi pa. Com amb el desplegament de plans i veus narratives, que són un autèntic festival.

És gairebé impossible resumir el que passa a *Lanark*. Podríem dir que és la història d'un jove estudiant de belles arts de Glasgow que no sap si és un artista, i també la història d'una Glasgow inexistente però temible. És molt més important saber que, tot i estar escrit durant els seixanta i setanta -o potser gràcies a això, perquè són dècades que van saber veure amb lucidesa el futur negríssim que les seguiria-avança moltíssimes de les realitats actuals: la mercantilització extrema de les nostres vides, el poder opac de les multinacionals, la lluita de l'individu contra el poder. És molt fàcil sentir empatia per *Lanark*, per la seva lluita contra uns metges misteriosos i pèrfids i per la seva recerca de l'amor serè, o per la seva impotència davant dels poderosos: "Avui els que manen no viuen entre la gent a qui donen feina". Més actual, impossible. ♦♦